

ANA TEMA¹ 5 § 4. Madde Kısa süreli tutuklamalar

(Son güncelleme: 30/04/2021)

Giriş

Sözleşme'nin 5 § 4. Maddesi, yakalanmış veya tutuklanmış herkesin, tutukluluklarının hukuka uygun olduğunun bir mahkeme tarafından kısa sürede karara bağlanması ve eğer tutuklulukları hukuka aykırı ise salıverilme kararının verilmesi için mahkemeye başvurma hakkını güvence altına alır. Bu Ana Tema, tutuklu kişinin kısa sürede (birkaç saat veya birkaç gün içinde), yani uygulamada tutukluluğun hukuka uygunluğuna dair bir yargısal denetim yapılamadan önce salıverilmesi durumunda 5 § 4. Madde kapsamında yapılan bir şikayete nasıl yaklaşılacağına ilişkindir.

Mevcut içtihattan çıkarılan ilkeler

Sözleşme'nin 5 § 4. Maddesinin lafzı, bu durumun yakalama veya tutuklamadan hemen sonra işler olduğunu ve "özgürlüğünden mahrum kalmış herkes" için uygulanabilir olduğunu belirtir (*Petkov ve Profirov /Bulgaristan*, 2014, § 67).

"Mahkemeye başvurma" hakkı bu noktada ortaya çıkar ve sonucu itibarıyla bu şekilde dava açma hakkının engellenmesi – uygulamaya ilişkin makul sebeplerin olmasına bağlı olarak – 5 § 4. Madde uyarınca sorun doğurur (*Döner ve Diğerleri /Türkiye*, 2017, § 68).

5 § 4. Maddede sadece bir kişinin tutukluluğu sırasında, söz konusu kişinin tutukluluğunun yasaya uygunluğu hakkında, münasip bulunduğu takdirde salıverilmesini sağlayacak hızlı adli inceleme elde etmesi amacıyla kendisine sunulması gereken hukuk yolları ele alınmaktadır. Hükümde, bilhassa kısa süreli tutukluluk dahil olmak üzere artık sonlanmış bir tutukluluk süresinin hukuka uygunluğunun incelenmesine imkân verebilecek diğer hukuk yolları ele alınmamaktadır (*Slivenko /Letonya* [BD], 2003, § 158).

5 § 4. Maddenin kapsamına giren bir şikayetin esaslarına ilişkin incelemenin gereksiz görüldüğü veya gündeme alınmadığı dava örnekleri

- *Slivenko /Letonya* [BD], 2003, §§ 158-159 – başvuranlar **24 saat** ve **30 saatin** altında sürelerle göz altına alınmıştır;
- *Fox, Campbell ve Hartley /Birleşik Krallık*, 1990, § 45 – başvuranlar yakalanmalarının ertesi günü *habeas corpus* gerekçeli dava sürecini başlatmış ancak **44 saat** tutukluğu takiben ve başvuruları bir hâkim tarafından incelenmeden önce salıverilmişlerdir;
- *Nolan ve K. /Rusya*, 2009, §§ 91 ve 101 – başvuran **9 saat** tutuklu kalmış ve salıverildikten sonra tutukluluğuna ilişkin adli inceleme yapılması için başvuruda bulunmuştur;
- *M.B. ve Diğerleri /Türkiye*, 2010, § 45 – başvuranlar en fazla **6 saat** tutuklu kalmıştır;

¹ Yazı İşleri Müdürlüğü tarafından hazırlanmıştır. Mahkeme'yi bağlamaz.

- *Baisuev ve Anzorov /Gürcistan*, 2012, §§ 28 ve 69-70– başvuranlar **3 saat** tutuklu kalmıştır;
- *Ghorbanov ve Diğerleri /Türkiye*, 2013, § 49 – başvuranlar **birkaç saat** tutuklu kalmıştır;
- *Tomaszewscy /Polonya*, 2014, §§ 129 ve 146-147 – başvuranlar **2 saat** kadar tutuklu kalmıştır;
- *Babajanov /Türkiye*, 2016, § 96 – başvuran **birkaç saat** tutuklu kalmıştır;
- *Tiba /Romanya*, 2016, §§ 49-51 – **9 saat 10 dakika** bir tutukluluk süresine dair adli inceleme yapılmadığı iddia edilmiştir;
- *Rozhkov /Rusya* (no. 2), 2017, § 65 – başvuran yaklaşık **2 saat** tutuklu kalmıştır; “mahkemeye başvurmak” için zaman olmaması nedeniyle 5 § 4. Madde kapsamında sorun bulunmamıştır; açıkça dayanaktan yoksundur.

5 § 4. Madde kapsamına giren bir şikayetin esaslarına ilişkin incelemenin güvence altına alındığı dava örnekleri

- *Čonka /Belçika*, 2002, § 55 – başvuranlar **5 gün** tutuklu kalmış ve geçerli bir itiraz yapmaları engellenmiştir (5 § 4. Madde ihlal edilmiştir);
- *Petkov ve Profirov /Bulgaristan*, 2014, §§ 67-71 – başvuranlara **24 saate** kadar poliste tutuklu kalmalarının yasaya uygunluğuna itiraz edecek ve saliverilmelerini sağlayacak yargı yolunun sunulmaması (5 § 4. Madde ihlal edilmiştir);
- *A.M. /Fransa*, 2016, §§ 36 ve 42-43 – başvuranların **3 buçuk gün** süren tutukluluklarına ilişkin yapılan adli incelemenin kapsamının haksız yere dar tutulması, böyle bir süre 5 § 4. Madde kapsamına giren şikayetin incelenmesini meşru kılar (5 § 4. Madde ihlal edilmiştir);
- *Döner ve Diğerleri /Türkiye*, 2017, §§ 68-70 – başvuranların **4 gün** süren tutukluluklarının hukuka uygunluğuna itiraz edebilecekleri bir hukuk yoluna erişememeleri, bunu takiben 5 § 3. Madde uyarınca tutukluluklarına ilişkin otomatik olarak başlatılan ancak gecikmiş bir inceleme sonucunda saliverilmeleri (5 § 4. Madde ihlal edilmiştir);
- *Moustahi /Fransa*, 2020, §§ 101-104 – yanlarında refakatçi bulunmayan reşit olmayan küçüklerin, tutukluluklarının hukuka uygunluğunun incelenmesini sağlayacak her türlü hukuk yolundan baştan itibaren mahrup bırakılarak **birkaç saat** idari gözetim altında tutulmaları; herhangi bir hukuk yolunun tanınmamış olması 5 § 4. Madde kapsamına giren şikayetin tutukluluk süresine bakılmaksızın incelenmesini meşru kılar (5 § 4. Madde ihlal edilmiştir);
- *Marin Yosifov /Bulgaristan*, 2020, §§ 51-54 – başvurana, 5 § 3. Madde ihlal edilerek derhal bir hâkim önüne çıkartılmadığı **4 günlük** tutukluluğuyla ilgili başvurabileceği yeterli yerleşik hukuk yolu sunulmaması (5 § 4. Madde ihlal edilmiştir).

Genel ilkelerin özeti

- *Slivenko /Letonya* [BD], 2003, §§ 158-159.

ÖNEMLİ İÇTİHAT REFERANSLARI

Önde gelen dava:

- *Slivenko /Letonya* [BD], no. 48321/99, AİHM 2003-X.

Diğer davalar:

- *Fox, Campbell ve Hartley /Birleşik Krallık*, 30 Ağustos 1990, Seri A no. 182;
- *Čonka /Belçika*, no. 51564/99, AİHM 2002-I;
- *Nolan ve K /Rusya*, no. 2512/04, 12 Şubat 2009;
- *M.B. ve Diğerleri /Türkiye*, no. 36009/08, 15 Haziran 2010;
- *Baisuev ve Anzorov /Gürcistan*, no. 39804/04, 18 Aralık 2012;
- *Ghorbanov ve Diğerleri /Türkiye*, no. 28127/09, 3 Aralık 2013;
- *Tomaszewscy /Polonya*, no. 8933/05, 15 Nisan 2014;
- *Petkov ve Profirov /Bulgaristan*, no. 50027/08 ve 50781/09, 24 Haziran 2014;
- *Babajanov /Türkiye*, no. 49867/08, 10 Mayıs 2016;
- *A.M. /Fransa*, no. 56324/13, 12 Temmuz 2016;
- *Tiba /Romanya*, no. 36188/09, 13 Aralık 2016;
- *Rozhkov /Rusya (no. 2)*, no. 38898/04, 31 Ocak 2017;
- *Döner ve Diğerleri /Türkiye*, no. 29994/02, 7 Mart 2017;
- *Moustahi /Fransa*, no. 9347/14, 25 Haziran 2020;
- *Marin Yosifov /Bulgaristan*, no. 5113/11, 13 Ekim 2020.